

Draginja Čirić

NOVE GRAMATIKE STRANIH JEZIKA

Prethodno priopćenje. Primljeno 15. 11. 1984.

UDK 801.5:800:371.671.1:372.8

Posle silaska sa pozornice stranih jezika, dugovladajuće gramatičko-prevodi-
lačke metode, u kojoj je gramatika zauzimala centralno mesto, sve ostale me-
tode i pristupi imali su kao cilj razvijanje govornih veština komunikacijskim
pristupom, a gramatika je iz »skrivenog ugla« učestvovala u uočavanju i usva-
janju jezičkih činjenica određenog jezičkog sistema.

Zapazilo se međutim, da mehaničko usvajanje jezičkih struktura ostavlja
izvesne praznine u znanju učenika i da se bez svesne analize jezičke zakoni-
tosti, tj. kognitivnog usvajanja određenog jezičkog sistema ne može doći do
trajnog i sistematizovanog znanja.

Zbog toga se u poslednje vreme na raznim stručnim i naučnim skupovima
pokreće ovo pitanje, i sve više raspravlja o mestu i položaju gramatike u nas-
tavi stranih jezika.

Pomenimo samo dva takva skupa.

Na savetovanju Saveza društava stranih jezika, održanom na Bledu u ok-
tobru 1982. razgovaralo se o mestu i ulozi gramatike i književnosti u nastavi stra-
nih jezika i došlo do zaključka da i gramatiku i književnost treba »vratiti« u
nastavu stranog jezika.

Na simpozijumu O gramatici u nastavi materinjeg i stranih jezika, koji je
organizovalo Društvo za primenjenu lingvistiku SR Srbije, postavljena su mno-
ga pitanja i javile se dileme o problemima nastave gramatike u savremenoj na-
stavi stranog jezika.

Iz saopštenja sa ovoga skupa konstatovano je da je gramatika danas ak-
tuelna naučna disciplina i da joj treba posvetiti više pažnje, vodeći računa o
dostignućima na teorijskom planu. Paralelno sa ovom konstatacijom javile su
se dileme koju gramatiku uključiti u nastavu stranih jezika, koji gramatički
model i kako postaviti odnos gramatike prema komunikacijskom pristupu nas-
tave jezika. Postavljeno je i pitanje uloge gramatike u usvajanju jezičnih nor-
mi, jedna norma ili više normi, implicitna ili eksplicitna norma. Zatim je upo-
zoreno na značaj adekvatne upotrebe gramatičke terminologije radi pravilnog
shvatanja jezičkih struktura, kao i na dijalektičku interakciju saznanje teorije
i nastave gramatike pri kognitivnom determinisanju jezičkog sistema.

Konstatovano je, takođe, da savremena gramatička teorija nema dovoljno
pristupa u nastavi jezika i ukazano na nepostojanje savremenih gramatika koje
bi dale odgovore na sva postavljena pitanja: koja gramatička teorija, koji mo-
del, kakva terminologija, koja norma, koji jezik . . .

Sagledavajući sva ta pitanja i poteškoće koje će stajati pred autorima no-
vih savremenih gramatika stranih jezika u izdanju Zavoda za udžbenike i nas-
tavna sredstva u Beogradu, činilo nam se najcelishodnijim i najprimerenijim
datom zadatku da za autore gramatika treba izabrati vrhunske stručnjake, one

koji se bave i teorijom naučne lingvistike i nastavnom praksom. Tako su za rad na gramatikama izabrani profesori sa matičnih odseka Filološkog fakulteta u Beogradu:

sa anglistike	— dr Ljubomir Mihajlović,
sa germanistike	— dr Jovan Đukanović i dr Zoran Žiletić,
sa romanistike	— dr Marko Papić,
sa rusistike	— dr Radmilo Marojević.

Za rad na gramatikama napravljena je zajednička koncepcija na čijoj su izradi učestvovali autori, urednici i članovi Uređivačkog odbora za strane jezike.

Ova zajednička koncepcija uslovljavala je rad autora, ali su oni mogli primenjivati specifične zahteve u zavisnosti od različitosti jezičkih sistema različitih stranih jezika.

Zajednička koncepcija sadržavala je ove zahteve:

- da gramatike budu didaktičke, koncipirane na bazi savremene lingvističke misli i prilagođene potrebama savremene škole
- da svojim metodskim postupkom predstavljaju sintezu naučne i didaktičke komponente i odražavaju aktuelne teorijske principe
- da svojim sadržajem obuhvataju integralni opis jezičkog sistema (fonetski, morfološki, sintaksički)
- da primene funkcionalni metod pri izboru najfrekventnijih jezičkih struktura uz kontrastivno poređenje dva jezička sistema
- da se upotrebljava savremena gramatička terminologija i jedna jezička norma
- da jezik bude savremen i standardan
- da se jezičke činjenice prezentiraju sa sinhronog stanovišta, a dijahronija da se upotrebi samo u slučajevima neophodnih dodatnih objašnjenja
- da teorijski gramatički sadržaji budu svedeni na minimum, a ilustrovani većim brojem primera koji se odnose na te sadržaje
- da gramatička objašnjenja budu ilustrovan leksičko-gramatičkim minimumom iz govornog jezika
- da izbor gramatičkog modela može zavistiti od specifičnosti strukture jezičkog sistema određenog stranog jezika
- da obim gramatike bude od 20 do 22 autorska tabaka
- da format knjige bude A₅ zbog funkcionalnog korišćenja gramatike u svakodnevnoj upotrebi.

Ova koncepcija kao zajedničko polazište za rad autora dala je određene rezultate, međutim, mogu se konstatovati i znatne razlike u realizaciji stvaranja ovih gramatika stranih jezika o čemu će izlagati sami autori u svojim saopštenjima.